

6. U.S. Department of Education. Future Ready Learning: Reimagining the Role of Technology in Education. Office of Educational Technology, Washington, D.C., 2016. URL: <http://tech.ed.gov/files/2015/12/NETP16.pdf> Walkington

Лариса ДРОЗД

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У світовій педагогічній думці, зокрема, в Україні, продовжуються вестися дискусії щодо розуміння сутності технологій навчання. Особливо з приводу того, чи існує в природі педагогічна технологія як певний інструмент навчання й виховання, яким може оволодіти кожний педагог. У ній окреслилося дві принципові позиції. Прибічники однієї переконані, що виховання й навчання є творчими процесами, інтуїтивним осягненням світу іншої людини і відповідним впливом на цей світ. Їх опоненти доводять, що педагогічний процес має інструментальний характер. Його мета полягає у вихованні особистості із задалегідь заданими властивостями. На сучасному етапі розвитку освіти спостерігається надзвичайно широкий спектр тлумачення поняття «педагогічна технологія». Його варіанти – «педагогічна технологія», «технологія навчання», «освітні технології», «технології в навчанні», «технології в освіті» – широко використовуються в психолого-педагогічній літературі й мають понад 300 формулювань. Педагогічна технологія є діяльнісним сценарієм, описом педагогічної роботи, моделлю системи дій педагога і учнів (студентів), які треба виконати в ході організованого навчально-виховного процесу, що приводить до запланованого результату.

У зарубіжній літературі поняття «педагогічна технологія» пов'язане з іменами таких вчених: Б. Блум, Д. Брунер, Г. Гейс, Б. Скінер та інші. В теорії і практиці педагогічної освіти технологічний підхід досліджували А. Алексюк, В. Беспалько, В. Бондар, С. Бондар, С. Гончаренко, В. Гузеєв, І. Дичківська, А. Насімчук, О. Падалка, І. Підласий, О. Пехота, Г. Сазоненко, Г. Селевко, Н. Щуркова та інші [1].

Поняття «технології навчання» є відносно новим явищем у педагогічній науці, але попри свою новизну воно має генетичне коріння. Так, основою цієї дефініції є слово «технологія», що походить від грецького «*techne*» – мистецтво, майстерність, і «*logos*» – наука, закон. Тобто «технологія» (дослівно) – це наука про майстерність.

Аналіз філософської та педагогічної літератури свідчить про велику кількість підходів і поглядів науковців щодо розуміння технології як важливого чинника розвитку людської цивілізації. Багато вчених обґрунтовували розвиток суспільства крізь призму трьох фаз розвитку технологій. Так, Д. Белл описав в історії три типи суспільства: «доіндустріальне», «індустріальне», «постіндустріальне». А. Тоффлер обґрунтував існування «першої хвилі», «другої хвилі» і «третьої хвилі» розвитку людства. Х. Ортега-і-Гассет розділив усю науково-технічну історію суспільства на три епохи: «техніка випадку», «техніка ремесла», «техніка-людина-техніка»[5].

У тлумачному словнику української мови технологію визначено як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогось; начальний предмет, що викладає ці знання, відомості; сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних операцій тощо.

До основних ознак технології належать стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного й економічного відтворення відповідно до заданих умов. Технологічний процес завжди передбачає чітку послідовність операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов.

Аналізуючи «генетичне коріння» поняття «педагогічна технологія», автори посібника «Перспективні освітні технології» (А. Алексюк, І. Бех, Т. Демків,

Г. Сазоненко) вважають, що в якості технологій можна розглядати і підходи до спартанського виховання в грецькій школі, і підходи до виховання Плутарха, і використання логічних конструкцій діалогу Сократом, і систему форм і засобів виховання для різного типу шкіл і під час вивчення різних предметів Платона, і технологію досягнення мети Аристотеля[5].

Епохи Середньовіччя, Відродження, Просвітництва вражають не лише розвитком грецько-римських традицій, багатством ідей і педагогічних концепцій, а й відповідним різноманіттям запроваджуваних технологій.

У середньовіччі культивувалась «технологія» звернення до Бога – обряди та вільні мистецтва – тривіум (граматика, риторика й діалектика) і квадрівіум (арифметика, музика, геометрія й астрономія). У XVII столітті технологія навчання будувалась на таких методологічних вимогах, як народність, доступність, наступність і систематичність, а в системі освіти чітко виокремилось два компоненти:

- технології оволодіння теоретичними знаннями (лекції, бесіди, колективні обговорення положень «семи вільних мистецтв» тощо);
- технології практичних занять (переписування та переклад першоджерел, виконання завдань, вправ) на професійне розвинення [2].

Наголосимо, що важливе значення для вивчення історичних аспектів упровадження педагогічних технологій має філософсько-педагогічна спадщина мислителів Нового часу, а саме: Ф. Бекона, Р. Декарта, Я. Коменського, Дж. Локка[1].

Так, філософські погляди Френсіса Бекона (1561 – 1626 рр.) представляють собою наукове обґрунтування дидактичних принципів і методів, сприяють визначенню логіки навчання та його основних цілей. Розкриваючи технологію пізнання й навчання, учений особливої уваги надавав експерименту та прагненню самостійно пізнавати сутність речей.

Рене Декарт представляючи школу новоєвропейського раціоналізму, наголошував на необхідності врахування дуалізму людської сутності, активного здійснення навчання, надання учням можливості активно та самостійно мислити, а також прагнути до організації такого навчання, яке б розвивало, оскільки вважав, що «недостатньо мати хороший розум, його необхідно ще й розвивати».

Ідею технологізації навчального процесу одним із перших оприлюднив видатний чеський мислитель-гуманіст, педагог Ян Амос Коменський (1592 – 1670 рр.). Педагогіку Я. Коменського вважають теоретично й практично розробленою технологією виховання і навчання. Великий чеський педагог стверджував, що «можна і необхідно кожного вчителя навчити користуватися педагогічним інструментарієм – лише за цієї умови його праця буде високо результативною, а місце вчителя – найкращим місцем під сонцем». Учений стверджував, що школа є майстернею, яка «друкує» людей[1].

Жан-Жак Руссо (1712-1778 рр.), засновник теорії вільного виховання, критикував тогочасну практику виховання дітей і виклав власну концепцію виховання нової людини в душі природного права на волю й рівність людей. Основними факторами виховання вчений уважав природу, людей і предмети навколишнього світу. Ж.-Ж. Руссо наголошував, що природа забезпечує розвиток і вдосконалення органів чуття і здатностей, люди вчаться правильно ними користуватися. Важливо зауважити, що французький просвітителю виступав проти авторитаризму у вихованні, проти привчання дитини до сліпої покори наказам дорослих. В епоху Просвітництва сформувалися філософські підстави для розвитку техногенної цивілізації й особливого типу свідомості, що орієнтувався, з урахуванням історичного рівня позначених цінностей на технократичне ставлення до світу і людини. В освіті сформувався певний зразок «освіченого європейця»: людини розумної, яка свідомо контролює всю систему своїх стосунків зі світом й іншими людьми.

Зазначимо, що вперше термін «технологія» в навчальному процесі було вжито у 1886 р. англійцем Джеймсом Саллі (1842 – 1923 рр.), щоправда, поширення він набув значно пізніше.

Традиційно засновником сучасного технократизму вважають американського економіста й соціолога Т. Веблена (1857-1929 рр.), який прагнув обґрунтувати проект суспільства, що керується інженерами та технічними фахівцями. В умовах високих темпів індустріалізації, цей прошарок суспільства складає, на його думку, основу виробництва та реальний фактор суспільного руху [4].

Аналіз педагогічної літератури показав, що розвиток педагогічних технологій у світовому освітньому просторі умовно поділяють на три етапи, кожен із яких має певні тенденції в домінуванні і встановленні зв'язків педагогічної технології з різними науками:

- 1) 20–60-ті роки ХХ ст.: підвищення якості викладання шляхом покращення інформаційного рівня навчання з використанням засобів масової комунікації;
- 2) 60–70-ті роки ХХ ст.: перенесення акценту на програмоване навчання, яке вимагало суворого врахування вікових та індивідуальних відмінностей учнів;
- 3) 70-ті роки ХХ ст. – ХХІ ст.: розширення сфери педагогічної технології, яка претендує на провідну роль у плануванні, організації процесу навчання, розробленні методів і навчальних засобів.

Введення до наукового обігу поняття «педагогічна технологія» на теренах України зумовлена багатьма чинниками: наприклад, незадовільним функціонуванням традиційних форм і методів навчання, розвитком науки і техніки, що привело до технологізації не тільки виробничих, а й гуманітарних галузей [5].

Таким чином, педагогічна технологія – це проект і реалізація системи послідовного розгортання педагогічної діяльності, спрямованої на виховання вільної, відповідальної, компетентної особистості як суб'єкта і проектувальника життя. Технологія розробляється на основі конкретної філософії, методології освіти, в основі яких – цільові установки, зорієнтовані на очікуваний результат. В контексті найбільш широкого тлумачення технологічний підхід до знання є невід'ємним елементом життя будь-якої людини.

Список використаної літератури

1. *Бондар С. П.* Зміст і структура поняття «педагогічна технологія»: історико-методологічний аналіз / С. П. Бондар // *Наук. зап. Педагогічні та історичні науки / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова.* – К., 2001. – Вип. 38. – С. 22–31.
2. *Борщ В.* Передові технології / Володимир Борщ // *Проф.-техн. освіта.* – 2003. – № 2. – С. 50–51.
3. *Даниленко Л. І.* Системи освітніх технологій: Навч.-метод. Комплекс / Л. І. Даниленко; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти. Ф-т менеджменту та психології. – К.: Міленіум, 2003. – 24 с. – Бібліогр.: с. 9–12.
4. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 351, [1] с. – (Альма-Матер). – Бібліогр.: с. 331–333.
5. *Перспективні освітні технології: наук.-метод. посіб.* / [А. М. Алексюк, І. Д. Бех, Т. Ф. Демків та ін.]; за ред. Г. С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.

Тетяна ФАЗАН

ТРАДИЦІЇ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПРИ ПРАВОСЛАВНИХ МОНАСТИРЯХ ПОЧ. ХІХ СТ.

Основною метою виховання в нашому суспільстві є гармонійно розвинена й суспільно активна особистість. Вона повинна володіти науковим світоглядом, високоморальним потенціалом, бажати і вміти працювати, бути багатою духовно і добре